Řešení písemky z Automatů a gramatik z 10:40-12:10, středy 7.5.2003:

1) "sloveso" redukovaný konečný automat přijímající jazyk slov nad abecedou $\{a, b\}$ obsahujících $abba$ a neobsahujících $baab$:

Automat *abba* (s důkazem redukce):

		a		b		$\sim_0$	a	$\sim_1$	b	$\sim_2$	b	$\sim_3$
$\to \lambda$	0	a	1	λ	0	0	0	0	0	0	0	0
a	1	a	1	ab	2	0	0	0	0	0	2	1
ab	2	a	1	abb	3	0	0	0	3	2		
abb	3	$abba$	4	λ	0	0	4	3				
$\leftarrow abba$	4	$abba$	4	$abba$	4	4						

Rozdílový automat (s důkazem redukce):

	a	b	$\sim_0$	a	b	$\sim_1$	a	b	$\sim_2$	a	b	$\sim_3$	a	b	$\sim_4$	a	b	$\sim_5$
$\to$ 00	10	01	**00**	**00**	**00**	00	00	00	00	00	00	00	**10**	00	00	10	00	00
10	10	21	**00**	**00**	**00**	00	00	00	00	00	**21**	**10**	**10**	21	10			
01	12	01	**00**	**00**	**00**	00	00	00	00	00	00	00	**10**	00	00	**12**	00	**01**
21	12	31	**00**	**00**	**00**	00	00	**31**	**21**									
12	13	21	**00**	**00**	**00**	00	00	00	00	00	**21**	**10**	00	21	**12**			
31	42	01	**00**	**42**	**00**	**31**												
13	10	$\star$4	**00**	**00**	**00**	00	00	00	00	00	00	00	**10**	00	00	10	**$\star$4**	**13**
$\leftarrow$ 42	43	41	**42**	**42**	**42**	42	**43**	42	42									
$\star$4	$\star$4	$\star$4	**00**	**00**	**00**	00	00	00	00	00	00	00	00	00	**$\star$4**			
$\leftarrow$ 43	40	$\star$4	**42**	**42**	**00**	**43**												
$\leftarrow$ 41	42	41	**42**	**42**	**42**	42	42	42	**41**	42	**41**	41						
$\leftarrow$ 40	40	41	**42**	**42**	**42**	42	42	42	**41**	**41**	**41**	**40**						

2) Zařaďte do Chomskiho hierarchie jazyk slov tvaru bu, kde $\exists k$, b je binární zápis čísla k a u je $\sharp^k$ (unární zápis čísla k):

Zkoumaný jazyk L patří do $\mathcal{L}_1 \setminus \mathcal{L}_2$:

Do $\mathcal{L}_2$ nemůže L patřit, protože pro dostatečně velké $k > 2$ jsou splněny ostatní předpoklady pumping lemmatu a tedy za předpokladu bezkontextovosti $bu = v_1v_2v_3v_4v_5$, $|v_2v_4| > 0$ a $v_1v_2^kv_3v_4^kv_5 \in L$. Slovo $v_1v_2^kv_3v_4^kv_5$ je tedy tvaru $(0+1)^\star\sharp^\star$. Protože $|v_2v_4| > 0$, buď b nebo u v $v_1v_2^kv_3v_4^kv_5$ vzrostlo. Vzhledem k zachování rovnosti musely vzrůst obě. Číslo odpovídající u může být nejvýš k^2. Číslo odpovídající b je větší než $2^k > k^2$, což je spor odvozený z předpokladu bezkontextovosti.

Příslošnost L do $\mathcal{L}_1$ prokážeme pomocí monotónní gramatiky, která jazyk generuje:

$S \to 0 \mid \hat{1}\,\overline{\sharp}$; $\quad \hat{1}\,\overline{\sharp} \to \hat{1}\,\overline{0}\,\overline{\sharp}\,\sharp$; $\quad \overline{0}\,\overline{\sharp} \to \overline{1}\,\overline{\sharp}\,\sharp$; $\quad \overline{1}\,\overline{\sharp} \to \overline{1}\,I\,\hat{\sharp}$;
$\overline{1}\,I \to I\,\overline{0}$; $\quad \overline{0}\,I \to \overline{1}\,R$; $\quad \hat{1}\,I \to \hat{1}\,\overline{0}\,R$; $\quad R\,\overline{0} \to \overline{0}\,R$; $\quad R\,\hat{\sharp} \to \overline{\sharp}\,\sharp$;
$\overline{0} \to 0$; $\quad \overline{1} \to 1$; $\quad \hat{1} \to 1$; $\quad \overline{\sharp} \to \sharp$.

Gramatika postupně prochází všechna přirozená čísla, dokud nedeterministicky nepřejde od „dvojníků“ k odpovidajícím terminálům.

Neterminál $\hat{\sharp}$ je možno odstranit jedině za předpokladu, že úspěšně skončil „podprogram“ na zvýšení čísla o 1. Takový podprogram je možno spustit jedině za předpokladu, že na „bu“ rozhraní je neterminál $\overline{\sharp}$, tedy až po doběhnutí „předchozího podprogramu“. $\hat{1}$ slouží pro odlišení začátku slova.

3) Porovnejte jazyky přijímané dvoucestnými nedeterministickými zásobníkovými automaty s jazyky přijímanými (jednocestnými) nedeterministickými zásobníkovými automaty:

Jedna inkluze je triviální, druhá neplatná, protože existuje dvoucestný zásobníkový automat přijímající jazyk $0^n1^n2^n$. O tomto jazyce víme (pumping lemma), že není bezkontextový. Není tedy přijímaný „jednocestnými“ nedeterministickými zásobníkovými automaty.

Nástin programu:

V první fázi automat zkontroluje, že slovo začíná 0^n1^n2. To zvládne průchodem doprava s tím, že nadbytek počtu přečtených nul nad jedničkami eviduje hloubkou zásobníku. Po této fázi se automat vrátí za poslední 0 původního úseku. Nakonec zkontroluje, že zbytek slova je tvaru 1^n2^n. To zvládne analogicky průchodem doprava s tím, že nadbytek počtu přečtených jedniček nad dvojkami eviduje hloubkou zásobníku.

4) Popište regulárním výrazem jazyk slov nad abecedou $\{0,1\}$ obsahujících sudý počet nul, kde za každou jedničkou bezprostředně následuje nula:
Například $((1+\lambda)0(1+\lambda)0)^\star$. Metodický a zároveň neúnosně zdlouhavý postup naznačuje Kleeneho věta: Příslušný automat:

	0	1
$\leftrightarrow \lambda$	0	1
0	λ	01
1	0	F
01	λ	F
F	F	F

Jemu odpovídající matice regulárních jazyků, potřebných k výpočtu $M^\star_{\lambda,\lambda}$ na základě vzorce $M^{k+1}_{i,j} = M^k_{i,j} + M^k_{i,v_k}\left(M^k_{v_k,v_k}\right)^\star M^k_{v_k,i}$. Řádek v_k můžeme odstranit, pokud v_k není počáteční stav. Sloupec v_k můžeme odstranit, pokud v_k není koncový stav.

$$M^0 = \begin{pmatrix} \lambda & 0 & 1 & & \\ 0 & \lambda & & 1 & \\ & 0 & \lambda & & 1 \\ 0 & & & \lambda & 1 \\ & & & & \lambda+0+1 \end{pmatrix} \qquad M^1_{(F)} = \begin{pmatrix} \lambda & 0 & 1 & \\ 0 & \lambda & & 1 \\ & 0 & \lambda & \\ 0 & & & \lambda \end{pmatrix} \qquad M^2_{(01)} = \begin{pmatrix} \lambda & 0 & 1 \\ 0+10 & \lambda & \\ & 0 & \lambda \end{pmatrix}$$

$$M^3_{(1)} = \begin{pmatrix} \lambda & 0+10 \\ 0+10 & \lambda \end{pmatrix}$$

Hledaný regulární výraz odpovídá $M^\star_{\lambda,\lambda} = \left(M^4_{(0)\lambda,\lambda}\right)^\star = \left((0+10)(0+10)\right)^\star$.